

מדינת ישראל
משרד הרווחה
אגף השיקום

כלבי נחייה לעיוורים במקום העבודה מדריך למעסיק

השירות לעיוור

© Pardo Y.

פתח דבר

השרות לעיוור נוקט במכלול פעולות להגברת המודעות לשיקום אוכלוסיית העיוורים.

פרסום זה, בנושא כלבי נחייה לעיוורים, מהווה תרומה ייחודית לשילובם של העיוורים בחברתנו.

המדריך מיועד לשמש אותך, המעסיק, לענות על שאלותיך ולמנוע אי הבנות, כדי להקל על קליטתם של אדם עיוור וכלבו בחברה ובמקום העבודה.

תודה למרכז הישראלי לכלבי נחייה לעיוורים על חלקו בהכנת חוברת זו.

יוסי קורסיה
מנהל השרות לעיוור

בעת כתיבת שורות אלה, כ-200 עיוורים בישראל נעזרים בכלבי נחייה (150 אזרחים ו-50 נכי צה"ל). כלב נחייה מאפשר לאדם העיוור ניידות עצמאית ובטוחה, יש עיוורים המתארים את כלב הנחייה שלהם כתחליף לעיניים, שכן הכלב מנחה את המשתמש בו לכל מקום ומתלווה אל העיוור גם למקום עבודתו.

עד לפני זמן לא רב, נאלץ האדם העיוור שהיה מעוניין להסתייע בכלב נחייה, לנסוע לחו"ל כדי לקבל הדרכה והכשרה.

אולם היום, כשהוקמו בארץ שני בתי ספר העוסקים בגידול ובאילוף כלבי נחייה ובהדרכת עיוורים, פסק הצורך בנסיעה לחו"ל והשרות זמין לכל עיוור המעוניין בכלב נחייה כאמצעי לניידות עצמאית. המחוקק קבע שקיימת חובה לאפשר לאדם העיוור להתנייד יחד עם כלב הנחייה שלו בתחבורה ציבורית וכן לאפשר לו להיכנס עם כלבו למקומות ציבוריים.

נוסח החוק, בתוספת תקנות התעבורה, מופיעים בעמ' 12 בפרסום זה. כלבי נחייה נבחרים בקפידה ועוברים תכנית אילוף ממושכת המכשירה אותם לתפקיד האחראי - הנחיית דרכו של העיוור. על העיוור מוטלת האחריות להתנהגות הכלב גם בשעה שזה אינו מוביל אותו (בשעת העבודה או בשעת הארוחות, הכלב ישכב בקרבת העיוור), כדי שהכלב לא יהווה מטרד לאחרים. האדם העיוור עובר הדרכה ואימון מיוחדים המסייעים לו להיעזר בכלב נחייה, למילוי צרכיו בתחום הניידות.

כלבי נחייה בסביבת מקום התעסוקה

העובד שלך, האדם העיוור בעל כלב הנחייה, יהיה בוודאי אחד מאלה:

- עיוור המשתמש בכלב נחייה בפעם הראשונה בחייו.
- עיוור המנוסה בשימוש בכלב נחייה, שהחליף כלב.
- עיוור המנוסה בשימוש בכלב נחייה, שהחליף מקום עבודה.

הסתגלות האדם העיוור וכלבו לסביבת מקום התעסוקה

האדם העיוור וכלבו זקוקים לתקופת הסתגלות והתאקלמות למקום העבודה, אשר כוללת: לימוד סדר היום והתמצאות במיקומם של חדרים וחפצים שונים.

○ **אדם עיוור אשר בפעם הראשונה בחייו משתמש בכלב נחייה, או אדם עיוור המנוסה בשימוש בכלב נחייה, שמתחיל לעבודה במקום חדש:**

מומלץ לקבוע זמנים מיוחדים להגעה ולעזיבה של העיוור וכלבו ביום הראשון לעבודה, כדי למנוע מהם הרגשת לחץ או אי נוחות עקב תנועתם של עובדים רבים בבת אחת. ייתכן ויידרשו לעיוור ולכלבו מספר ימים בהם שעות העבודה יהיו שונות מהרגיל, כדי לאפשר להם למידה והסתגלות טובה למקום העבודה. היתרון בסידור זה הוא בהקניית תחושת נוחות וביטחון במקום, לאדם העיוור ולכלבו.

בימים הראשונים במקום העבודה החדש, **ייתכן מאוד שהאדם העיוור וכלבו יזדקקו לעזרת מלווה מיוחד כדי להכיר נקודות עיקריות במקום העבודה,** כגון: רוחב המעברים, מיקום ואופי המדרגות (רגילות או נעות, ואם כן - האם הן עולות/יורדות?) או המעליות, מיקום יציאות חירום וכיו"ב. הדבר יתבצע באופן הבא: הכלב יהיה בצדו השמאלי של בעליו. יש להשאיר את הריתמה על גבו של הכלב, למרות שבעת הדרכה זו, עיוור לא ישתמש בה, אלא ברצועת העור המחוברת לכלב. בשלב זה יתאר המלווה לאדם העיוור את אופי המבנה ויראה לו את המקומות העיקריים שעליו להכיר, מידע זה יעזור לאדם העיוור לקבל תמונה ולהבין את המיקום והיחס בין אזורים שונים במקום העבודה. יש אפשרות לבצע הדרכה זו גם ללא הכלב. באותה העת הכלב יהיה קשור לנקודת קשירה אשר הוכנה מראש (לא לשולחן למשל). הנקודה תהיה מורכבת מלולאה אשר חוברת לקיר, אליה ניתן יהיה לחבר את רצועת הכלב.

הכלב יהיה קשור עד אשר האדם העיוור יכיר בעצמו את הכיוונים הכלליים. חשוב שגם הכלב ייחשף לדרכים אלה כמה שיותר מהר ובאווירה רגועה.

○ **אדם עיוור המנוסה בשימוש בכלב נחייה, שקיבל כלב חדש:**

אדם עיוור, שמכיר את מקום עבודתו, אך מסיבה כלשהי קיבל כלב חדש, יזקק לזמן מה כדי להרגיל את כלבו לסביבתו החדשה.

רצוי לאפשר לו לעשות זאת בצורה שקטה ורגועה ועל פי לוח זמנים שהוא קובע. בדרך כלל הכלב לומד מהר דרכים חדשות - בעיקר כשהן נמצאות בשימוש שוטף.

○ **עיוור המנוסה בשימוש בכלב נחייה, שהחליף מקום עבודה:**

חשוב לאפשר לכלב להכיר את סביבת העבודה עוד לפני שהאדם העיוור מתחיל בעבודתו.

כמו כן, יש ליידע את ציבור העובדים על כך שעיוור המשתמש בכלב נחייה עומד להתחיל לעבוד במקום ולהסביר להם מהו כלב נחייה.

יש לייעד לכלב פינת מנוחה בסמוך לעמדת העבודה של העיוור.

היכרות עם צוות העובדים

כדאי להכיר לכלב את הממונה ומספר מצומצם של אנשי צוות שעימם אמור האדם העיוור להיות בקשר. **ההיכרות צריכה להתבצע באווירה רגועה, כשהעיוור בשליטה על כלבו.** על אנשי הצוות לגשת בשקט ובנינוחות אל הכלב. תגובות קולניות, אגרסיביות או תנועות פתאומיות, עלולות להבהיל את הכלב ולהטביע בזכרונו רושם שלילי.

○ **אסור בהחלט לצוות העובדים להאכיל את כלב הנחייה.**

○ **על בעל הכלב מוטל לדאוג לכל צרכיו של כלבו.**

○ **אסור ללטף את הכלב ולשחק עמו ללא הסכמתו של בעל הכלב.**

○ **אסור לנסות ליצור קשר ידידותי עם הכלב בשעה שהוא עובד, כלומר כאשר הוא קשור לריתמה.**

אם במקום מועסקים עובדים רבים, במחלקות שונות, רצוי ליידע את כולם לגבי העיוור וכלבו. ניתן לעשות זאת באמצעות הפצת מזכר פנימי שבו יוזכרו שמותיהם של האדם העיוור וכלבו, בו יופיע המידע המובא בפרסום זה על התייחסות נכונה אל העיוור וכלבו.

תיקון טעויות בהתנהגות הכלב

התנהגותו של הכלב היא באחריותו הבלעדית של המשתמש בו, אשר ברשותו הציוד והידע הנדרשים כדי לטפל בו כראוי ולשלוט בהתנהגותו. תיקון התנהגות על ידי משיכה קצרה ברצועה היא שיטה ידועה ומקובלת, אך השימוש בה מותר רק לבעל הכלב.

התייחסות חריגה כלפי הכלב (מכות, צעקות וכ"ו) הינה פסולה. במקרה כזה, רצוי ליידע את בית הספר שהדריך את העיור וכלבו. רצוי ליידע את המשתמש אם ריח רע במיוחד נודף מהכלב או את התנהגות הכלב היא בלתי הולמת, כגון: נהימות, נביחות, אי שקט, התנהגות דכאונית או עשיית הצרכים שלא במקום המוסכם.

תופעות אלה אינן מחויבות המציאות, כאשר הטיפול בכלב הוא נכון, במקרים כאלה, יתקשר המשתמש בכלב אל בית הספר בו הודרך, כדי לקבל הדרכה מקצועית. מובן שבתו הספר לא יתערבו בבעיות הקשורות בעבודתו של העובד, וביחסים שבין העובד למעביד.

חשוב מאוד לדעת:

התערבות של אחרים בחינוך הכלב, בשליטה עליו ובעבודה איתו עשויה לבלבל את הכלב ולהקשות על עבודת העיור וכלבו.

○ במידת הצורך אפשרו שהאדם העיור יאחוז בכס אך לעולם אל תתפסו את זרועו של האדם העיור או את ריתמת הכלב.

○ תמיד שאלו קודם אם עזרתכם נחוצה.

○ כאשר כלב נחייה אינו נמצא בתפקיד פעיל, הוא ירבוץ במקומו בשקט. כאשר ניגשים אל הכלב או קוראים בשמו, מעוררים בו רצון לפעילויות שונות אשר עלולות להפריע לו ולהוציאו מהשקט, בשעה שעליו להיות במנוחה במקומו המתוחם.

- פנייה אל הclub מבלי להתייחס קודם לבעליו - האדם העיוור, נחשבת לבלתי מנומסת וגורמת לבעל הclub תסכול רב. כמו כן, פנייה כזו עלולה לגרום לclub למשוך את בעליו מבלי שהתכוון לכך, דבר העשוי לגרום לנפילתו של העיוור.
- קיימים תקנות וחוקים ברורים המתייחסים ומגינים על אנשים עיוורים הנעזרים בכלבי נחייה. פרטים נוספים ניתן לקבל במשרד הרווחה (אגף השיקום, השרות לעיוור, טל' 02-6708181/2). במשרדי אגודת העיוורים הנעזרים בכלבי נחייה (טל' 03-5371065), או בבתי הספר להכשרת כלבי נחייה לעיוורים.

אגודת העיוורים הנעזרים בכלבי נחייה בישראל

האגודה משמשת קורת גג לכל המשתמשים בכלבי נחייה בישראל ומהווה ארגון חברים מסנגר בכל הקשור בשימוש בכלבים, בביטוח רפואי לclub ובביטוח צד ג' לנזקי הclub. האגודה אחראית להעברת דמי אחזקה לבעלי הכלבים. כמו כן פועלת העמותה לאכיפת החוק לאי אפלייה בעלי כלבי נחייה, להנגשת הסביבה ולהגברת המודעות לשימוש בכלבי נחייה.

תחומי אחריות

אדם עיוור הנעזר בכלב נחייה אחראי על עשיית צרכיו של הכלב, רצוי שהמעסיק, יחד עם העיוור יקבעו מקום מתאים שבו הכלב יעשה את צרכיו.

בנוסף, רצוי שהמעסיק והאדם העיוור יקבעו הנחיות ברורות לגבי הפעולות המתאימות אשר יש לנקוט במקרה שהעיוור יחלה במקום עבודתו, או אם חלילה תקרה לו תאונה אשר תחייב את פינויו ברכב פרטי או באמבולנס - ובעת אירוע כזה לא יהיה זמן ו/או אפשרות להפעיל שיקול דעת. **למרות**

שכלב נחייה זכאי להיכנס לכל מקום ציבורי, רצוי שלא לפנות אותו לביה"ח יחד עם בעליו, כי אם להפקיד את הכלב אצל אדם שמכיר אותו - עד להגעת בני משפחה שיאספו אותו הביתה. מכיוון שמקרה חירום עשויים להיות משתנים רבים המשפיעים על שיקול הדעת, רצוי מאוד לקבוע הנחיות ברורות לגבי האחריות על כלב הנחייה.

נספח א'

1. בחוק זה –
"עיוור" – מי שמחזיק או זכאי להחזיק בתעודת עיוור לפי חוק שירותי הסעד, התשי"ח-1958.
"מקום ציבורי" – כל מקום הפתוח לקהל הרחב, לרבות משרדי הממשלה והשלטון המקומי, בתי מלון, אכסניות, מתקני קמפינג, מסעדות, בתי קפה, תיאטרון, קולנוע, אולמות ומתקני ספורט.
"כלב נחייה" – כלב מאולף המסייע לעיוור לנוע ממקום למקום.
 2. עובדת היותו של עיוור מלווה בכלב נחייה, לא תשמש, כשלעצמה, עילה לאי העסקתו במשרה כלשהי.
 3. (א) לא תוגבל זכותו של עיוור להיכנס למקום ציבורי ולהשתמש בכל מתקן המצוי בו, ולא ותחבורה ציבורית תוגבל זכותו להשתמש בתחבורה ציבורית, בשל היותו מלווה בכלב נחייה.
(ב) לא ייגבה מעיוור כל תשלום, במישרין או בעקיפין, בעד הכניסה למקום ציבורי, בעד השימוש במתקן המצוי בו, או בעד השימוש בתחבורה ציבורית, בשל היותו מלווה בכלב נחייה.
 4. עובר על הוראה מהוראות חוק זה, דינו – קנס.
 5. שר העבודה והרווחה ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו.
- הגדרות
- איסור הפלייה בתעסוקה
- מקום ציבורי
- עונשין
- ביצוע ותקנות

אורה נמיר

שרת העבודה והרווחה

יצחק רבין

ראש הממשלה

שבח וייס

יושב ראש הכנסת

חיים הרצוג

נשיא המדינה

נתקבל בכנסת ביום כ"ו בטבת התשנ"ג (19 בינואר 1993): הצעת החוק ודברי הסבר פורסמו בהצעות חוק 2135, מיום י"ב באדר ב' התשנ"ב (17 במרס 1992), עמ' 382 ס"ח התשי"ח, עמ' 103.

נספח ב'

תקנות שונות בהקשר לכלב נחייה

תקנות התעבורה

להלן נוסח התקנות בנדון:

1. תקנה 462 (ב): מחייבת נהג אוטובוס ציבורי להסיע עיוור עם כלב נחייה.
 2. תקנה 508: מחייבת נהג מונית להסיע עיוור עם כלב נחייה.
- הכלב המוסע חייב להיות קשור ברצועה אך אינו מחויב בנשיאת זמם על פיו.
- סירוב נהג ציבורי להסיע עיוור עם כלב נחייה מהווה עבירה על פי הדין.**
- תקנות רישוי עסקים - תנאי תברואה נאותים לבריכות שחיה**
- תקנה 27: לא יורשה אדם להכניס בעל-חיים לחצרי הבריכה זולת כלב נחיה לעיוור.

תקנות רישוי עסקים - תנאי תברואה נאותים לבתי אוכל (תיקון)

תקנה 70: לא ימצאו בבית האוכל בעלי חיים, למעט כלב נחייה לעיוור.

כתובות

אגודת העיוורים הנעזרים בכלבי נחייה בישראל

דוד חכמי 10 תל-אביב 67778
למכתבים: ת.ד. 6059 תל-אביב 61060
טל': 03-5371065
פקס: 03-5371066
דואר אלקטרוני: blind@015.net.il
אינטרנט: http://www.blind-guidedogs.org.il

בתי ספר המכשירים כלבי נחייה לעיוורים

עיניים מנחות לעיוור בישראל קיבוץ סאסא

ת.ד. 649 קרית שמונה 10200
טלפון: 04-6987263
פקס: 04-6987263
סלולרי: 050-5527685
דואר אלקטרוני: iseeingi@netvision.net.il
אינטרנט: http://www.guidedogs.co.il

השרות לעיוור, אנף השיקום, משרד הרווחה

רח' יד חרוצים 10, ירושלים 91012
טל' 02-6708181/2
אינטרנט: http://www.molsa.gov.il

מרכז ישראלי לכלבי נחייה לעיוורים

בית עובד 76800
טל': 08-9408213
פקס: 08-9408220
דואר אלקטרוני: info@igdc.org
אינטרנט: http://www.israelguidedog.org

עיצוב: אונית שירותי מחשב בע"מ
צילום: יגאל פרדו